

TARNAI ANDRÁS¹

A „Ganz Múzeum”

In memoriam Suba Gábor

*„...azért hozom ezt most elő, hogy belássák,
nem élek én csak úgy a bizonytalanságba,
miként azt gondolják,
én nem vagyok a jövő tervei nélkül...”*
(Ganz Ábrahám)

A méltán világhírű Ganz-gyár mindig nagy hangsúlyt helyezett hagyományainak ápolására, a múlt emlékeinek bemutatására. Családok több generációja dolgozott a gyárban, akik nemcsak büszkéek voltak erre, hanem igyekeztek felkutatni és megőrizni a múlt szellemi és tárgyi emlékeit, ezek bemutatásával is további hírnevet szerezni a második otthonukként szeretett munkahelyüknek. A második világháború vége felé, a gyár alapításának és fennállásának 100. évfordulójára készülve megindult az anyagok összegyűjtése és rendezése. A háború pusztításai, Budapest ostroma azonban természetesen nem kerülték el a Ganz-gyárat, illetve ezzel együtt a féltve őrzött emlékeket sem, így a megemlékezést előkészítő munkatársaknak komoly nehézségekkel kellett szembenézniük, gyakorlatilag előlről kellett kezdeniük a gyűjtést. Ebben a munkában kiemelkedő szerepet játszott Gombás Tibor, a gyár mérnöke, aki elsősorban Ganz Ábrahám, Mechwart András és Jendrassik György életének és munkásságának dokumentálásában szerzett el nem múló érdemeket. A következő időpont, amikor a múzeum (Ganz Gyártörténeti Gyűjtemény) ügyében előrelépés történt, az 1954-es év, amikor az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletben szabályozza a műszaki emlékek védelmét. Ennek folyamánként összeírásra kerülnek a muzeális jellegűnek tartott modellek. A következő lépés a Ganz Műszaki Klub 1958-ban történt megalakulása, ahol azegyéb programok mellett teret kapott a gyár múltjának bemutatása, ismertetése. Kiállításra kerültek a gyár tárgyalójában Barabás Miklós 1867-ben készített Ganz Ábrahámnét és Basch Árpád Ganz Ábrahámot ábrázoló (Barabás Miklós elveszett képe alapján készített) olajfestmények. A Művelődési Minisztérium 1968-ra ezekkel a képekkel együtt már 203 műszaki emléket nyilvánított védetté. Az 1969-es évben egyébként a Ganz-gyár fennállásának 125 éves, a MÁVAG 100 éves, illetve a Ganz-MÁVAG 10 éves fennállásának egyidejű megünneplésére készülhettek, ez adhatott új abb lendületet a gyűjtemény bemutatásával kapcsolatos előkészületekhez.

Az 1972-73-as évben a Munkásmozgalmi Múzeum felhívására kezdődött nagyobb szabású anyaggyűjtés, illetve 1973-ban az „Acélhang” jubileuma kapcsán került elő

¹ BME Információmenedzsment és Technikatörténet Tanszék, 1111 Budapest, Stoczek u. 2.

számos dokumentum, többek között a nagy múltú gyári kórus tevékenységével kapcsolatban.

A fellelt és összegyűjtött anyagok között a fent említett festményeken kívül szobrok, öntvények, érmék, plakettek (pl. a 100.000. kéregöntésű kerék legyártásának alkalmára készített), oklevelek (pl. az 1846-os ipari kiállításon Ganz Ábrahámnak adományozott, Kossuth és Batthyány által aláírt, illetve Ganz Ábrahám díszpolgársági oklevelei), valamint járműmodellek. A fentieken kívül számos műszaki rajz, illetve szabadalmi okirat is megtalálható volt az anyagban. Ezek mellett számos, még a 100 éves jubileumra készített személyes visszaemlékezés is előkerült, melyeket elsősorban régi vezetők állítottak össze, és magukon hordozták az adott kor szemléletmódját. A régi fényképek és prospektusok képezik a gyűjtemény további részét.

Az anyagok összegyűjtésében komoly nehézséget jelentett, hogy sok tárgyi emlék, feljegyzés, illetve dokumentum magánkézben volt, ezek közvetlen megvásárlására lehetőség nem volt, kulturális intézmények bevonására volt szükség, amelyek külön költségvetési kerettel rendelkeztek ilyen irányú beszerzésekre. Ezen kívül különböző reprodukciók, másolatok készültek a fellelt anyagokról, amelyek azonban etikai problémákat vetettek fel, illetve a minőségük sem volt minden esetben megfelelő.

1979. április 10-én alakultak meg a Ganz-MÁVAG helyi MTESZ szervezetei és megválasztották a vezetőségeiket. A nagy érdeklődés mellett megtartott rendezvényen a műszaki és gazdasági szakembereken kívül részt vettek a különböző brigádok vezetői és tagjai. A vállalat vezetői mellett az elnökségben helyet foglalt dr. Kovács Sándor, a MTESZ akkori főtitkára, Prockl László főtitkár-helyettes, a GTE, az OMBKE, az SZVT vezetőségének, valamint a helyi pártbizottságnak a képviselője. A rendezvény felszólalói a műszaki élet fontos eseményének nevezték a helyi MTESZ szervezet megalakulását, hangsúlyozva, hogy a tudomány egyre nagyobb szerephez jut a gyakorlatban, mely az egyre élénkülő helyi tudományos egyesületi munka keretében ölt testet. A beszédekben méltatták az értelmiség létszámának dinamikus fejlődését, szerepük ennek megfelelő növekedését. Szó esett az alkotó tevékenységek színvonalának emelkedéséről, a termelési szerkezet korszerűsítéséről (hatékonyság, exportképesség, termékszerkezet), különböző rekonstrukciók megvalósulásáról (technológiai tervezés, új technológiák üzembe helyezése, gyártmányfejlesztések), a műszaki fejlesztéseknek az értelmiség számára jelentett új kihívásokról. Hangsúlyozták, hogy a MTESZ-tagság a fenti feladatokban igyekszik segítséget nyújtani a szakmai tudás fejlődésén, hatékonyabb felhasználásán, illetve az információs kapcsolatok bővítésén, külföldi technológiák honosításán keresztül. A GTE helyi szervezetének elnökévé Dr. Dunajszki Andrást, alelnökévé Török Józsefet, titkárává Suba Gábort választották. A vezetőségben többek között helyet kapott Rákóczy György és Süveges László is.

1983-ban megújult a Műszaki Klub, amelyet a MTESZ helyi szervezetei, azon belül is a GTE támogatott.

A legnagyobb előrelépés a múzeum ügyében az 1987-es év végén, a Ganz-MÁVAG felosztását követően történt, amikor is a Speciál Szolgáltató Rt. Közös Vállalat kapta meg azt az épületet, amelyben a Műszaki Klub is működött. Ennek a klubnak az anyagi támogatását a volt Ganz-MÁVAG vállalatok biztosították, vezetésével pedig azt a Suba Gábort bízták meg, aki ebben az időszakban a helyi GTE szervezet titkáráként is működött. Ő irányította a Műszaki Klub működését és rendezte az ott elhelyezett gyűjtemény anyagát egészen 1995-ig. Ekkor került sor az épület eladására, a gyűjtemény, illetve a berendezések átvételét, megvételét egyedül Fitos Zoltán, a Ganz Holding elnöke-vezérigazgatója támogatta és vállalta, aki igazi elkötelezettje a gyári hagyományok ápolásának.

A gyűjtemény elhelyezésére a Ganz Holding kőbányai úton lévő irodaépületének volt ebédlőjét (a „Sóhajok hídján”) jelölték ki, amit erre a célra megfelelően átalakítottak. Itt került sor Jendrassik György születésének 100 éves évfordulójára rendezett megemlékezésre, melynek keretében Fitos Zoltán megnyitotta a „Ganz Múzeumot”. A megnyitón felszólalt többek között Dr. Terplán Zénó, Dr. Vámos Éva is. A kiállítást egyébként az a Gábor János rendezte, aki ma is gondoskodik a gyűjteményről, amire 1995-ben kapott megbízást.

Ebben a gyűjteményben szerepel több, mint 30 emlékérem, járműmodellek, fényképek, eredeti műszaki rajzok, de ide került a „Vasfa” is, amely a valamikori tanonciskola felszabadult legjobb tanoncainak monogramját tartalmazó vasszegeket őrzi. Természetesen egyéb dokumentumok, prospektusok, gyártmányismertető, üzemi lapok, pl. a „Ganz Közlemények” gyűjteménye, is megtalálható az összegyűjtött és megőrzött anyagok között. A gyűjtemény anyaga több időszakos, a magyar ipar történetével foglalkozó kiállításon is bemutatásra került, illetve segítséget nyújtott több film elkészítésében is, például az M. Topits Judit, Novobáczky Sándor, Móczán Péter rendezésében forgatott filmek esetében. A Ganz Múzeum emellett jó kapcsolatot ápol többek között az Öntödei Múzeummal és a Közlekedési Múzeummal is.

A gyűjtemény jelenleg a Ganz Holding Rt. Vajda Péter utca 12. szám alatt található irodaházának VI. emeletén található, Gábor János gondos munkájának köszönhetően ma is látogatható.

Az alábbiakban szemelvénytyszerűen szeretném összefoglalni Suba Gábor életrajzát, munkásságát, akinek az utókor meghatározó szerepet tulajdonít a ma is meglévő gyűjtemény rendezésében és bővítésében.

Suba Gábor 1925. május 17-én született Szödligeten. 1943-ban érettségizett, majd 1953-ban szerzett diplomát a Budapesti Műszaki Egyetemen. Eközben 1949-ben megnősült, a házasságból két gyermeke született.

Első munkahelye, 1946-tól az IKARUS, ahol technológusként helyezkedett el. Ezt követően, 1951-től műszaki vezetőként a Csepel Autógyárban dolgozott, majd 1953-tól üzemmérnökként a Budapesti Járműgyárban. 1955-ben került a Dunakeszi Járműgyárba, ahol főmérnökként tevékenykedett.

1957. szeptember 24-től 2 éven keresztül a Ganz-MÁVAG főmérnök helyetteseként, majd 1957-től további két évig főmérnökeként dolgozott. 1961. április 1-én nevezték ki a Mozdony-gyáregység vezetőjének. 1959-ben hivatalos szakértői kinevezést kapott a „Járművek gördülő csapágaira”.

1990-től a Ganz-Hunslet Rt. főmérnöke, 1991-től pedig nyugalmazott főmérnöke volt.

1991. szeptember 1-én nyújtotta be a doktori cím iránti kérelmét, értekezésének tervezett címe a „Hazai vasúti járműgyártás története, különös tekintettel a Ganz és a MÁVAG gyárak fejlődésére”. A dolgozat végül 1996-ban készült el és került benyújtásra, „A hazai vasúti járműgyártás története, különös tekintettel a Ganz gyár 150. éves jubileumára” címmel. Suba Gábor doktorrá avatására 4 évvel a 2001. március 25-én bekövetkezett halála előtt, 1997-ben került sor. Suba Gábor technikatörténeti munkásságát az alábbiak fémjelzik:

- Ganz és MÁVAG gyártörténeti gyűjtemény
- Mechwart Szakközépiskola Mechwart Baráti Kör megalapításában és a Mechwart múzeum kialakításában való részvétel
- A Magyar Történelmi Társulat Üzemtörténeti Szakosztályával való kapcsolattartás
- A zalaegerszegi Magyar Olajipari múzeummal való kapcsolattartás

- Vasúthistóriai évkönyvek összeállítása (MÁV Vezérigazgatóság kiadványa)
- MTA Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottság tagja
- MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottság tagja, a Pest megyei szervezet összekötője

FELHASZNÁLT IRODALOM

Ganz Mávag Dolgozók Lapja, XXXIII. évfolyam, 16. szám, 1979. április 19.

Múltidő Magazin, 1997. IV. évfolyam 1-2. szám

Suba Gábor önéletrajzai (1967 márciusából, 1970 szeptemberéből, illetve 1991 szeptemberéből)